

1. ÜNİTE

BİR KAHRAMAN DOĞUYOR

KONU: UYANAN AVRUPA SARSILAN
OSMANLI

Ahmet KARTAL



ALTIN NOTLAR YENİ NESİL KONU ANLATIMI

UYANAN AVRUPA SARSILAN OSMANLI

KAZANIM

Avrupa'daki gelişmelerin yansımaları bağlamında Osmanlı Devleti'nin yirminci yüzyılın başlarındaki siyasi ve sosyal durumunu kavrar.

KAVRAMLAR

✓	Sömürgecilik	✓	İhtilal
✓	Rönesans	✓	Duyun-u Umumiye
✓	Reform	✓	Coğrafi Keşifler
✓	Aydınlanma Çağı	✓	Skolastik Düşünce

Orta Çağ boyunca (375-1453) Katolik Kilisesinin baskısı altında kalan Avrupa'da özgür düşünce ve bilim gelişmemişti. Kilise, hem siyasi hem ekonomik hem de bilimsel faaliyetleri kendi kontrolünde tutuyordu. Kilisenin söylemlerinin hiç sorgulanmadan kabul edildiği Dogmatik Düşünce sisteminin hâkim olduğu bu dönemde birçok kişi düşünceleri nedeniyle Engizisyon Mahkemeleri'nde yargılanıp cezalandırılmıştı.

NAR BİLGİ

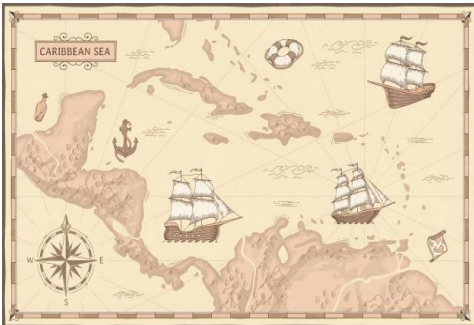
Skolastik Düşünce: Skolastik düşünce, Orta Çağ döneminde kilisenin hem siyaset hem de toplum üzerindeki gücünü temsil eden, aklın ve bilimin saf dışı bırakıldığı düşüncedir.

NAR BİLGİ

Engizisyon Mahkemesi: Orta Çağ'da Katolik Kilisesi'ne bağlı görev yapan, Kilisenin söylemlerine aykırı davranışlar sergileyen ve söylemlerde bulunanları türlü işkencelerle cezalandıran mahkemedir.

15. yüzyıl ile birlikte Avrupa'da Katolik Kilisesine karşı sesler yükselmeye ve kilisenin yaptıklarına karşı eleştiriler yapılmaya başladı.

Coğrafi Keşifler



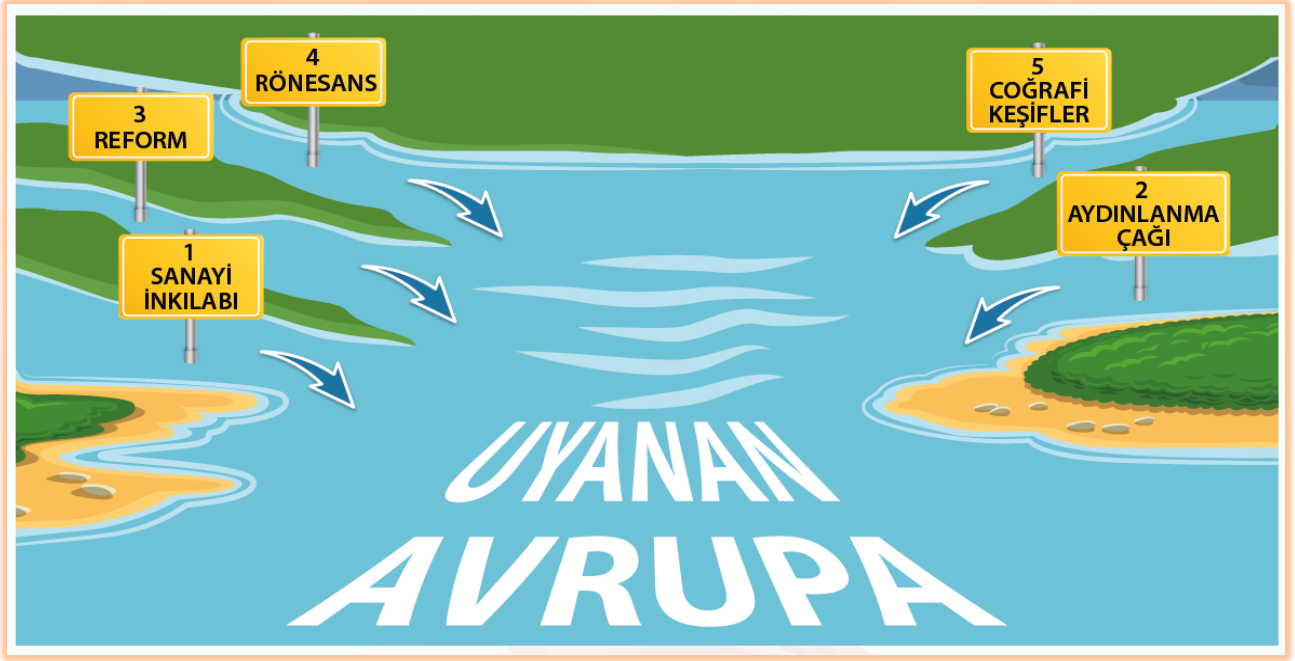
15. yüzyılın birinci yarısından 17. yüzyılın ortalarına kadar Avrupalılar tarafından (özellikle Portekizliler ve İspanyollar) Asya'daki baharat ve altın zenginliğine ulaşacak alternatif ticaret yollarının bulunması amacı ile başlatılıp, bu yolda yeni kıtalar, okyanuslar ve deniz aşırı toprakların keşfedilmesine sebep olan dönemdir. Coğrafi Keşifler sonucu okyanuslara açılan Avrupalı devletler hem Amerika kıtasını keşfettiler hem de doğunun zenginlik kaynağı olarak bilinen Hindistan'a denizden ulaştılar. Keşfedilen bu bölgelerdeki kaynakları kendi ülkelerine taşıyarak zenginleştirdiler.

Rönesans

Avrupa’da coğrafi keşiflere bağlı olarak yaşanan ekonomik kalkınmayla birlikte bilim, sanat ve edebiyat da hızla gelişti. Bu gelişmelerin yaşandığı döneme “yeniden doğuş” anlamına gelen **Rönesans** adı verildi. Rönesans’la akıl ve bilim ön plana çıktı ve dogmatik düşünceler sorgulanmaya başlandı.



Rönesans ile birlikte sanata, edebiyata önem veren ve sanatçıları himaye eden, adına mesen denen bir sosyal sınıf ortaya çıktı.



Reform

Katolik Kilisesi’ne tepkiler arttıkça Katolik Kilisesi toplum üzerindeki gücünü ve denetimini kaybetmeye başladı. **Reform** adı verilen bu dönemin ardından Katolik Kilisesi kendisini düzeltmek, siyasi ve ilmî alanlardan elini çekmek zorunda kaldı. Tüm bu gelişmeler Katolik Kilisesinin etkisini azalttı. Katolik Kilisesinin baskısından kurtulan Avrupalılar, aklın ve bilimin rehberliğinde hızla gelişmeye ve aydınlanmaya başladılar.



Rönesans ilk olarak İtalya’da, **Reform** hareketleri ise Martin Luther öncülüğünde Almanya’da başlamıştır.

Aydınlanma Çağı



Batı toplumunda 17. ve 18. yüzyıllarda gelişen, akılcı düşüncüyü eski, geleneksel, değişmez kabul edilen varsayımlardan, ön yargılardan özgürleştirmeyi ve yeni bilgiye yönelik kabulü geliştirmeyi amaçlayan düşünsel gelişimi kapsayan dönemdir. Avrupalıların, aklın ve bilimin rehberliğinde hızla gelişmeye ve aydınlanmaya başladığı bilimsel gelişmeler de hız kazandı.



Avrupalı devletler zamanla bilimsel bilgiyi teknolojiye aktarıp buhar gücüyle çalışan gemiler icat ettiler ve dokuma fabrikaları kurdular. Böylece **Sanayi İnkılabı** doğdu.

Sanayi İnkılabı

Avrupa'da 18. ve 19. yüzyıllarda yeni buluşların üretime olan etkisi ve buhar gücüyle çalışan makinelerin makineleşmiş endüstriyi doğurması, kas gücüne dayalı faaliyetlerin bırakılıp makine gücüne geçilmesidir. James Watt tarafından icat edilen buhar makinesi, dokumacılık sanayisi başta olmak üzere, madencilik ve diğer sanayi alanlarında hızlı gelişim sağlamıştır. Buhar makinesi icadının sonrasında makineleşme faaliyetleri hız kazanmıştır.



Sanayi İnkılabının sonucunda ham madde ve pazar ihtiyacı artmış, buna bağlı olarak da sömürgecilik yarışı hızlanmıştır.



Sömürgecilik: Bir devletin, kendi ülkesinin sınırları dışında, başka ulusları, devletleri, toplulukları siyasal ve ekonomik egemenliği altına alarak yayılması olayıdır.



Sanayi İnkılabı

ÖNCESİ

- ✓ İnsan gücüne dayalı üretim yapılıyordu.
- ✓ Üretim alanları daha çok tarım ve hayvancılıktır.
- ✓ Yerleşim daha çok kırsal kesimdedir.
- ✓ Geniş aile tipi yaygındır.

SONRASI

- ✓ Makine gücüne dayalı üretime geçildi.
- ✓ Üretim alanları dokumacılık, madencilik gibi faaliyetler olmuştur.
- ✓ Yerleşim alanları şehirlere kaymıştır.
- ✓ Çekirdek aile tipine dönüş yaşanmıştır.

UYANAN AVRUPA SARSILAN OSMANLI

KAZANIM

Avrupa'daki gelişmelerin yansımaları bağlamında Osmanlı Devleti'nin yirminci yüzyılın başlarındaki siyasi ve sosyal durumunu kavrar.

KAVRAMLAR

- | | |
|-------------------|--------------------|
| ✓ Kanun-i Esasi | ✓ Jön Türkler |
| ✓ Duyun-u Umumiye | ✓ Bütçe açığı |
| ✓ Milliyetçilik | ✓ Tanzimat Fermanı |
| ✓ Meşrutiyet | ✓ Islahat Fermanı |

Osmanlı Devleti XVII. yüzyılla birlikte askerî, siyasi ve ekonomik gücünü kaybetmeye başladı. Bu güç kaybının nedenleri arasında şunlar sayılabilir;

1

Üst üste yapılan savaşlar ve alınan yenilgiler sonucu ödenen tazminatların ekonomiyi sarsması. Devletin Giderlerinin artarken gelirlerin azalması.

2

Osmanlı halkının, ucuz ithal mallara yönelmesi sonucu malını satamayan yerli esnaf üretimini durdurması.

3

Coğrafi Keşifler sonucu Osmanlı Devleti'nin kontrolündeki İpek ve Baharat Yolları önemini yitirmesi sonucu Osmanlı Devleti'nin gümrük gelirleri büyük ölçüde azalması.

4

Bütçe açığının kapatmak isteyen yöneticilerin halktan toplanan vergilerin miktarını artırmaları ya da yeni vergiler koymalarına halkın tepki göstermesi.

5

Kapitülasyonlar ve Düyûn-u Umûmiye teşkilatının etkisiyle ekonomik bağımsızlığını kaybetmesi, bu durumun devletin siyasi bağımsızlığına da zarar vermesi.

6

Fransız İhtilali sonucu ortaya çıkan milliyetçilik akımlarının etkisi ile azınlıkların Osmanlı Devleti'ne isyan etmesi ve Osmanlı topraklarında huzurun bozulması.



Balkanlarda Türk, Rum, Bulgar, Sırp, Yahudi, Arnavut, Boşnak gibi Müslüman ve gayrimüslim milletler Osmanlı hâkimiyeti altında asırlardır bir arada ve huzur içinde yaşamışlardır. Fakat Fransız İhtilali ile ortaya çıkan **milliyetçilik** akımı Osmanlı Devleti'ni dağılma noktasına getirmiştir.

Osmanlı Devleti'ni dağılmaktan kurtarmak isteyen bazı yönetici ve aydınlar çeşitli fikirler geliştirdiler. Bu fikirler şunlardır:

OSMANLI DEVLETİ'Nİ KURTARMAK İÇİN ORTAYA ATILAN FİKİR AKIMLARI

OSMANLILIK

Bu düşüncenin temelinde gayrimüslimleri Osmanlı vatandaşlığı düşüncesi ile devlete bağlı tutma fikri yatıyordu. Bu fikrin etkisi ile Tanzimat ve Islahat Fermanları ilan edildi. Kanun-i Esasi kabul edilerek Meşrutiyete geçildi.

İSLAMCILIK

Bu düşüncenin temelinde Müslüman milletleri Osmanlı Halifesi etrafında birleştirerek devleti çöküşten kurtarmak vardı. Bu düşünce I. Dünya Savaşı'nda bazı Arap liderlerinin Osmanlı Devleti'ne isyan etmesiyle geçerliğini kaybetti.

BATICILIK

Devletin kurtuluşunu Batılılaşma fikrinde görenlerin savunduğu bu fikrin savunucuları, Avrupa'daki gelişmelerin örnek alınarak devletin modernleştirilmesi gerektiğini düşünüyorlardı.

TÜRKÇÜLÜK

Bu akımın öncülerine göre devlet dili, dini, soyu ve ülkesi bir olan topluma dayanarak ayakta durabilirdi. Osmanlı Türklerine ulusal bilinç kazandırılarak Türk ulusuna siyasi bir canlılık getirir, milliyetçi isyanlarla dağılmakta olan devlet kurtarılabilirdi.



Osmanlı Devletini kurtarmak için ortaya atılan fikir akımlarından;

- ✓ İslamcılık fikri I. Dünya Savaşında Araplar İngilizlerle işbirliği yaparak Osmanlıya karşı savaşması ile ortadan kalkmıştır.
- ✓ Osmanlıcılık Balkan Savaşları sırasında Balkan milletlerinin Osmanlıya karşı savaşması ile etkisini yitirmiştir.



Osmanlı Devleti'ni kurtarmak için ortaya atılan fikir akımları istenilen sonucu vermemiştir. Fakat Batıcılık düşüncesi Atatürk Dönemi'nde inkılaplar yapılırken etkili olurken Türkçülük fikri, Millî Mücadele'nin kazanılmasında da etkili olmuştur.

Osmanlı devlet adamları azınlık isyanlarını önleyebilmek ve devletin dağılmasını önlemek için çeşitli çalışmalar yaptılar. Adı geçen çalışmalar şunlardır;



Osmanlı Devletinde;

- ✓ I. Meşrutiyetin ilan edilmesinde Jön Türkler,
- ✓ II. Meşrutiyetin ilan edilmesinde ise İttihat ve Terakki Cemiyeti etkili olmuştur.
- ✓ Kanun-i Esasi, Türk tarihinin ilk anayasası olup onun ilan edilmesi ile ülke **anayasal** bir yönetime kavuşmuştur.
- ✓ Meşrutiyetin ilanı ile Osmanlı halkı ülke yönetimine katılmış, **milli egemenlik** uygulanmaya başlamıştır.

31 MART OLAYI'NDA NELER YAŞANDI?

- 1 1909 yılının nisan ayında, meşrutiyet karşıtları İstanbul'da gösteri yapmaya başladılar.
- 2 Meşrutiyeti korumak isteyen İttihat ve Terakki üyesi subaylar, Selanik'te, Hareket Ordusu adında bir ordu hazırladılar.
- 3 Kurmay başkanlığını Mustafa Kemal'in yaptığı Hareket Ordusu İstanbul'a gelerek isyanı bastırdı.
- 4 İsyanın sonucunda II. Abdülhamit tahttan indirilerek yerine V. Mehmet Reşat getirildi.
- 5 Bu olaydan sonra devletin yönetimi büyük ölçüde İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kontrolüne geçti.
- 6 Mustafa Kemal isyanın bastırılması görevinde yer alarak yenilik ve demokrasiden yana tavır sergilemiştir.

20. YÜZYIL BAŞINDA OSMANLI DEVLETİ



HARİTAYA BAKILARAK ŞUNLAR SÖYLENEBİLİR;

- ✓ Devletin Afrika'daki ve Balkanlardaki varlığı devam etmektedir.
- ✓ Orta Doğu'daki Osmanlı hâkimiyeti son bulmamıştır.
- ✓ Mısır, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğüne zarar vermektedir.